EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA **LAUSUNTO**

12.5.2021

Tulevaisuusvaliokunnan lausuntopyyntö: Pohjoismaisen yhteistyön merkitys kestävyysmurroksessa

Tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt lausuntoa Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnalta liittyen pohjoismaisen yhteistyön merkitykseen kestävyysmurroksessa. Valtuuskunta esittää lausuntonaan seuraavaa.

Pohjoismaisella yhteistyöllä on sekä pitkät perinteet että kunnianhimoiset tavoitteet tulevaisuudelle. Pohjoismaat muodostavat toisilleen luonnollisen viiteryhmän yhteisen arvo- ja kulttuuripohjan ja samankaltaisen yhteiskuntarakenteen kautta. Olemme toistemme parhaat kirittäjät, neuvonantajat ja myös kumppanit isommissa neuvottelupöydissä. Pohjoismaisen yhteistyön merkitys kiteytyy pitkälti pohjoismaisen hyödyn määritelmään. Määritelmän mukaan maat saavuttavat parempia tuloksia yhteistyössä kuin kukin erikseen. Pohjoismainen yhteistyö on käytännönläheistä ja matka ehdotuksesta toimintaan on lyhyt. Kyse voi olla yhteistyöstä laajemmassa kansainvälisessä toimintaympäristössä tai siitä, että haetaan yhdessä ratkaisuja nimenomaan Pohjoismaita koskeviin haasteisiin, kuten ilmastonmuutoksen vaikutuksiin Pohjoismaissa tai pohjoismaisten luontoarvojen turvaamiseen. Panostusten on oltava strategisia ja kohdistuttava asioihin, jotka tuovat pohjoismaista lisäarvoa. Yhteistyö tukee ja täydentää kansallisen, EU:n ja maailmanlaajuisen politiikan kehittämistä. Työn on oltava olla pitkällä aikavälillä tulevaisuuslähtöistä ja samalla huomioitava, mitä pohjoismaisen yhteistyön puitteissa on toteutettu aikaisemmin.

Ympäristö- ja ilmastoalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2019–2024 ohjaa Pohjoismaista ympäristö- ja ilmastotyötä nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Pohjoismaat ovat jo pitkään tehneet ympäristö- ja ilmastopoliittista yhteistyötä ja monet pitävätkin Pohjoismaita esikuvana tällä alalla. Pohjoismainen yhteistyö kehittyy edelleen ja keskittyy tukemaan yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen. Lasten ja nuorten näkökulma ja tasa-arvo ovat tärkeitä pohjoismaisessa ympäristö- ja ilmastoyhteistyössä. Pohjoismaat toteuttavat jatkossakin innovatiivisia, kauaskantoisia ja käytännöllisesti toteuttamiskelpoisia ratkaisuja, jotka minimoivat kielteisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Keskeisiä painopisteitä ovat mm. ilmasto ja ilma, luonnon monimuotoisuus ja merten tila. Pohjoismaiden neuvosto antaa suosituksia Pohjoismaiden hallituksille ja Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Viimeisen kolmen vuoden aikana neuvosto on antanut useita suosituksia, jotka koskevat kestävää ympäristöä, kuten *Suositus 32/2018: Pohjoismaiden ääni neuvotteluissa, jotka koskevat globaalia YK:n sopimusta luonnon monimuotoisuudesta; Suositus 18/2019: Pohjoismaisten ympäristörahoitusinstrumenttien vahvistaminen; Suositus 4/2020: Merten happamoitumisen tutkiminen; ja Suositus 20/2019: Pohjoismaiden johtoasema kestävän vesiviljelyn ja meritalouden alalla.*

Pohjoismaat ovat monella mittarilla kestävän kehityksen kärjessä, mutta myös kehityskohteita löytyy. Globaalin vastuun toteuttaminen ja kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeet ovat kaikille Pohjoismaille yhteisiä haasteita. Pohjoismaissa taloutemme perustuvat edelleen liian suurelle raaka-aineiden käytölle. Mm. kiertotalous, resurssitehokkuus eri aloilla pyrkivät vastaamaan tähän haasteeseen. Tästä esimerkkinä

mm. Pohjoismaiden neuvoston *suositukset 3/2020 Uusiokäyttöstrategiasta sekä 19/2019 Kestävästä tuotannosta ja kulutuksesta*.

Tärkeä kysymys ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa on kasvihuonekaasupäästöjen suunniteltu vähentäminen. Energiantuotanto- ja siirto ovat tässä keskeisessä asemassa. Pohjoismaiset sähköverkot ovat eräs pohjoismainen menestystarina viimeisen 25 vuoden ajalta. Toimiakseen, yhteinen tavoite vaatii kuitenkin koordinaatiota ja selkeän yhteisen näkemyksen kehityksen suunnasta ja prioriteeteista. Ilman niitä, vaarana on suuntaus kohti kansallisempia pohjoismaisia sähkömarkkinoita, jolloin menetetään yhteisistä sähkömarkkinoista saatuja hyötyjä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto työskentelee myös kestävän kasvun saavuttamiseksi. Institutionaalinen tasapaino tarkoittaa toisinaan ristiriitatilanteita. Ministerineuvosto pohjaa työnsä Visio2030:een, jossa tavoitteena on muodostaa Pohjolasta maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

Pohjoismaisesta budjetista rahoitetaan yhteistyö, jota tehdään Pohjoismaiden neuvostossa, Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja budjettivaroin rahoitettavissa pohjoismaisissa laitoksissa. Pohjoismaiden neuvoston vuosittainen budjetti on noin 36 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 4,8 miljoonaa euroa) ja ministerineuvoston budjetti runsaat 950 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 127 miljoonaa euroa).

Pohjoismaiden ministerineuvosto päättää ministerineuvoston kokonaisbudjetista ja Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy sen. Pohjoismaiden neuvostolla on mahdollisuus ehdottaa muutoksia budjetin priorisointeihin sekä vaatia tiettyjen budjettikohtien täsmennystä, jotta se voisi varmistaa varojen oikean kohdentamisen. Itse budjettikehykseen neuvosto ei kuitenkaan voi vaikuttaa.

Yhteistyöministerit päättivät helmikuussa 2020 Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettikehyksestä kaudelle 2021-2024. Sektorit, joiden varoja on pääasiassa käytetty kilpailukykyiseen ja sosiaalisesti kestävään Pohjolaan tähtääviin kulttuurisektorin hankkeisiin, ovat nyt joutuneet leikkausten kohteeksi vihreään Pohjolaan tähtäävien hankkeiden rahoittamiseksi. Leikkauksilla on suuri vaikutus koulutus- ja tutkimusministerineuvostoon ja kulttuuriministerineuvostoon. Em. syitten takia kestävän kehityksen rahoittaminen ei kaikista näkökulmista katsottuna ole yksituumaista.

Pohjoismainen työ rajaesteiden poistamiseksi pyrkii nimensä mukaisesti poistamaan Pohjoismaiden välillä vallitsevia esteitä mahdollisimman vapaalle ihmisten ja palveluiden liikkumiselle. Rajaesteitä syntyy puutteellisesta koordinaatiosta eri maiden lainsäädäntötyössä. Tarkempaa koordinaatiota kaivataan jo lainsäädäntötyön alkuvaiheessa, jotta voitaisiin varmistaa, että uusia rajaesteitä ei pääse syntymään. Pohjoismaiden pääministerien elokuussa 2019 hyväksymän Visio 2030:n mukaan Pohjolasta tukee kestävin ja integroitunein alue maailmassa. Syvempi integraatio kehittää Pohjoismaista entistäkin kestävämmän ja toimivamman kokonaisuuden. Samalla se vahvistaa Pohjoismaiden painoarvoa maailmassa ja lujittaa pohjoismaista johtajuutta matkalla kohti sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää tulevaisuutta.

Parlamentaarikkotasolla rajaestetyötä tehdään pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa ja erityisesti rajaestetyöryhmässä, jossa on mukana edustajia neuvoston kaikista jäsenmaista ja neuvoston valiokunnista. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtaja Lulu Ranne toimii pohjoismaiden neuvoston rajaestetyöryhmän puheenjohtajana. Toinen suomalaisjäsen rajaestetyöryhmässä on edustaja Heli Järvinen. Ranne on peräänkuuluttanut yhteistyön ja vuoropuhelun tiivistämistä koronaviruspandemian alla uusien rajaesteiden syntymisen ehkäisemiseksi. Ranteen johtama rajaestetyöryhmä on kannattanut rakennusmääräysten ja -standardien pohjoismaista harmonisoimista. Rakennusmääräysten harmonisoimisen osalta hän on myös halunnut kiinnittää erityistä huomiota muun muassa kestävään puurakentamiseen koskevaan säännöstöön sekä liikuntarajoitteisten esteettömyyskysymyksiin. Rajaestetyöryhmän tehtävänä on tukea rajaesteneuvostoa sekä luoda parlamentaarista painetta laajapohjaisissa asioissa tai asioissa, joiden käsittelyn rajaesteneuvosto on syystä tai toisesta lopettanut.

Keväällä 2021 Kestävä Pohjola-valiokunta esitti ministerineuvostolle kirjallisen kysymyksen kestävästä rakentamisesta. Suomi käynnistää vuonna 2021 puheenjohtajakauden hankkeen pohjoismainen rakennusalan kiertotalouden osaamisverkosto, johon on budjetoitu yhteensä 7 MDKK. Tarkoituksena on

kehittää rakennussektorille kiertotalouden osaamisverkosto, joka tunnistaa, vertailee ja levittää parhaita pohjoismaisia kiertotalousperiaatteita Pohjoismaiden rakennussektorilla.

Valtuuskunnan puolesta,

Valtuuskunnan puheenjohtaja

Erkki Tuomioja

Lista kestävän ympäristön kannalta keskeisistä Pohjoismaiden neuvoston suosituksista

2018

Suositus 1/2018: Ympäristöperusteisen satamamaksun yhteispohjoismainen standardi

(A 1749/hållbart)

Suositus 2/2018: Aluksella syntyvän jätteen vastaanottolaitteista satamissa annetun direktiivin tarkistaminen (A 1749/hållbart)

Suositus 3/2018: Merenkulun päästöjen vähentäminen Pohjolassa (A 1749/hållbart)

Suositus 21/2018: Yhteispohjoismainen voima EU:n metsäpolitiikassa (A 1745/hållbart)

Suositus 32/2018: Pohjoismaiden ääni neuvotteluissa, jotka koskevat globaalia YK:n sopimusta luonnon monimuotoisuudesta (A 1776/hållbart)

Suositus 33/2018: Konseptin kehittäminen liittyen Pohjoismaiden ääneen neuvotteluissa, jotka koskevat globaalia YK:n sopimusta luonnon monimuotoisuudesta (A 1776/hållbart)

2019

Suositus 17/2019: Ilmastoälykäs rakentaminen Pohjoismaissa (A 1781/hållbart)

Suositus 18/2019: Pohjoismaisten ympäristörahoitusinstrumenttien vahvistaminen (A 1783/hållbart)

Suositus 19/2019: Kestävä tuotanto ja kulutus (A 1794/hållbart)

Suositus 20/2019: Pohjoismaiden johtoasema kestävän vesiviljelyn ja meritalouden alalla

(A 1772/tillväxt)

Suositus 23/2019: Arktinen matkailuyhteistyö (A 1778/tillväxt)

2020

Suositus 3/2020: Uusiokäyttöstrategia (A 1758/hållbart)

Suositus 4/2020: Merten happamoitumisen tutkiminen (A 1763/hållbart)

Suositus 5/2020: Yhteiset toimet ruokahävikin vähentämiseksi Pohjoismaissa (A 1834/hållbart)

Suositus 17/2020: Elimistöön päätyvä mikromuovi (A 1813/hållbart)

Jakelu xxx

Tiedoksi xxxxx